

**ბოლშევიკების გამოსვლები აფხაზეთში
დემოკრატიული რესპუბლიკის დროს
(ქუთაისური პრესის მიხედვით)**

**The Speeches of Bolsheviks in Abkhazia
during the Time of the Democratic Republic
(Based on the Perspective of Kutaisi Press)**

რუსუდან კაშია

ქუთაისის ილია ჭავჭავაძის სახელობის
საჯარო ბიბლიოთეკა
საქართველო, ქუთაისი

მადინა უგლავა-ჯინჯიხაძე

ქუთაისის ილია ჭავჭავაძის სახელობის
საჯარო ბიბლიოთეკა
საქართველო, ქუთაისი

Rusudan Kashia

Kutaisi Ilia Tchavchavadze public library
Georgia, Kutaisi

Madina Uglava-Jinjikhadze

Kutaisi Ilia Tchavchavadze public library
Georgia, Kutaisi

ABSTRACT

In 1918-1919, a volatile situation unfolded in the region surrounding Georgia, as the newly independent nation faced challenges from both Russia and internal disruptions. Among the various factions, the Abkhaz separatists emerged as a particularly active group, advocating for the independence of Abkhazia and expressing dissatisfaction with the autonomy agreement previously reached with the representative of the People's Council of Abkhazia. The Georgian society closely monitored these developments, relying on periodicals such as „Our Country“, „Social-Democrat“, and „People's Friend“, which were published in Kutaisi and provided regular updates on the unfolding events.

During this period, the Bolsheviks, led by Lakoba, and the White Guards, under the command of General Denikin, together with a volunteer detachment, became increasingly active. In response, the Georgian government dispatched General Mazniashvili with a sizable army to confront them. Although the battles against the Red Army and the Volunteer Army proved challenging, General Mazniashvili achieved some successes in the struggle for Abkhazia. Efforts were made to negotiate an agreement between the conflicting parties, and a meeting took place on September 25, 1919, attended by Denikin, Alekseev, Romanovsky, as well as representatives from the Georgian side, including Evgeni Gegechkori and Giorgi Mazniashvili. During the meeting, Russian generals laid claim not only to the Sochi Mazra but also to the Gagra district, rendering a mutual agreement unattainable.

Subsequently, the British military mission assumed the role of an arbitrator, but their attempts to restrain Denikin proved ineffective. The Georgian government repeatedly appealed to the British military mission, albeit without success. Eventually, Denikin's army was defeated by the Red Army, and Abkhazia became part of the Socialist Republic of Georgia in the form of autonomy.

საკვანძო სიტყვები: რუსეთის პოლიტიკა საქართველოში, აფხაზეთი XX საუკუნის 10-იან წლებში, ანტიბოლშევიკური გამოსვლები აფხაზეთში.

Keywords: Russian policy in Georgia, Abkhazia in the 10s of the 20th century, anti-Bolshevik speeches in Abkhazia.

ქუთაისის საჯარო ბიბლიოთეკაში დაცული პერიოდული გამოცემები თითქმის დაუმუშავებელ მასალას მოიცავს.

ქუთაისურ პრესაში 1917-1921 წლების შესახებ დაბეჭდილი ინფორმაცია ნაკლებად არის შესწავლილი.

ჩვენ დავამუშავეთ და ერთად შევკრიბეთ 1918-1919 წლებში გამოქვეყნებული მასალა: ბოლშევიკების მიერ აფხაზეთის დაპყრობის მცდელობა და თავისუფალი საქართველოს გმირული და თავგანწირული ბრძოლა ერთიანი სახელმწიფოს შენარჩუნებისთვის.

დემოკრატიული რესპუბლიკის წლებში ქართულმა პარლამენტმა სამ რეგიონს მიაკუთვნა ავტონომია: აფხაზეთის, ბათუმისა და ზაქათალის ოლქებს (საქართველოს ისტორია 2012, 1919 წლის მარტი.) 1918 წლის 8 ივნისს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის წარმომადგენლებმა აფხაზეთის სახალხო საბჭოს რწმუნებულთან გააფორმეს შემდეგი ხელშეკრულება:

1. საქართველოს დროებით მთავრობასთან მოწვეული იქნება აფხაზეთის წარმომადგენელი, აფხაზეთის საქმეთა მინისტრი;

2. აფხაზეთის შინაგანი მმართველობა და თვითმმართველობა ეკუთვნის აფხაზეთის სახალხო საბჭოს;

3. აფხაზეთის მართვა-გამგეობისთვის საჭირო კრედიტები და ფული

გაიცემა საქართველოს მთავრობის მიერ და იხარჯება აფხაზეთის სახალხო საბჭოს სურვილისამებრ;

4. რევოლუციური წესრიგის დამყარებისა და ხელისუფლების განმტკიცებისთვის აფხაზეთში იგზავნება გვარდიის ნაწილები;

5. აფხაზეთში ყალიბდება ინტერნაციონალური რაზმი და იგი იქნება აფხაზეთის სახალხო საბჭოს განკარგულებაში (ბედიანიშვილი 1980: 225).

„აფხაზეთს ენიჭება სრული ავტონომია, ეძლევა სრული უფლება აიღოს ხელში ადმინისტრაცია და ერობა“ (სოციალ-დემოკრატი 1919, 13 მარტი).

აფხაზისეპარატისტები არ დაკმაყოფილდნენ სრული ავტონომიით და დაიწყეს ბრძოლა დამოუკიდებლობის მოსაპოვებლად. „1918 წლის ივნისში თბილისში მოსულა სეპარატისტული ნაწილის წარმომადგენელი ინჟინერი კაკუბავა, რომელსაც მთავრობასთან განუცხადებია, რომ აფხაზებსაც სურთ ისარგებლონ სუვერენული უფლებებით“ – ვკითხულობთ გაზეთ „სოციალ-დემოკრატის“ 9 ივნისის ნომერში.

ქართული საზოგადოება დამაბული ადევნებდა თვალყურს აფხაზეთში მომხდარ ამბებს. ქუთაისში გამომავალი პერიოდული გამოცემები: „ჩვენი ქვეყანა“, „სოციალ-დემოკრატი“, „ხალხის მეგობარი“ ყოველდღიურად აცნობებდნენ ქართველ ხალხს მიმდინარე მოვლენებს.

ამ პერიოდში განსაკუთრებით გააქტიურდნენ ბოლშევიკები. გაზეთი „ჩვენი ქვეყანა“ 1918 წლის ივნისის ნომერში წერდა: „სოხუმიდან ჩამოსულებმა გადმოგვცეს, რომ სოხუმზე ბოლშევიკებმა გამოილაშქრესო, ისინი მცირერიცხოვანი რაზმით შეაჩერეს. ამჟამად სოხუმისკენ გაგზავნილია დიდძალი ჯარი, რომლის მიზანია ბოლშევიკები საქართველოს საზღვრებიდან სამუდამოდ გარეკონ“.

„ბოლშევიკების რიგებს ავსებენ არყით გაჟღენთილი „ბოსიაკი“ რუსები“ – აღნიშნავდა „სოციალ-დემოკრატი“ (სოციალ-დემოკრატი 1919, 9 ივნისი).

ბოლშევიკების შემოსევები განსაკუთრებული სისასტიკით გამოირჩეოდა. „გუდაუთის ალების დროს მათ მეთაურობდა ბოლშევიკი ლაკობა. ბოლშევიკებმა 11 კაცი აწამეს, ზოგს თვალები დათხარეს, ზოგს ხელები მოაჭრეს და ხანჯლებით აკუწეს“ – წერდა 6 ივლისის ნომერში „სოციალ-დემოკრატი“.

„ასეულის მეთაური ემხვარი ჯარისკაცებს გადასცეს მათ. იგი სსსტიკად აწამეს და მოკლეს“ (იქვე).

მძიმე პერიოდში თავი იჩინა ეროვნულმა შუღლმა აფხაზებსა და ქართველებს, კერძოდ, მეგრელებს შორის. „აფხაზები ჩივიან, რომ მეგრელებს კარგი მიწები უჭირავთ, ვიდრე ჩვენ“ (სოციალ-დემოკრატი 1919, 19 ივლისი).

აფხაზეთის სახალხო საბჭომ თხოვნით მიმართა საქართველოს ხელისუფლებას, გაეგზავნათ ძალები ბოლშევიკების წინააღმდეგ.

ქართულ ჯარს სათავეში ჩაუდგა გენერალი გიორგი მაზნიაშვილი. გაზეთი „სოციალ-დემოკრატი“ 20 ივლისის ნომერში წერდა: „გენერალ

მაზნიევის განკარგულებით სოხუმისკენ გაიგზავნა დიდი რიცხვი ჯარისა, გადაწყვეტილია ასევე, სოხუმში მუდმივად დააყენონ მეორე პოლკი პოლკოვნიკ ფირალოვის მეთაურობით“.

გაზეთი „ჩვენი ქვეყანა“ 1918 წლის 24 ივლისს იტყობინებოდა: „გენერალი მაზნიაშვილი თავისი შტაბით ამჟამად სოხუმში იმყოფება. ჯარისკაცებს ძალიან უყვართ თავიანთი გენერალი. ხალხიც პატივისცემით ეპყრობა როგორც გენერალს, ასევე ქართულ ჯარს“.

გენერალმა მაზნიაშვილმა წარმატებას მიაღწია ბოლშევიკებთან ბრძოლაში. „ქართულმა ჯარმა ცხარე ბრძოლების შემდეგ აიღო ტუაბსე“ – წერდა 30 ივლისის „სოციალ-დემოკრატი“, ხოლო იმავე პერიოდში გაზეთი „ჩვენი ქვეყანა“ ამცნობდა მკითხველს: „ჩვენი ჯარები ადღერთან იმყოფებიან, დამარცხებული ბოლშევიკები იფანტებიან“.

ქართულმა ჯარმა დაიკავა ახალი ათონი, გუდაუთა, ქალაქი ადღერი. „ჩვენი ქვეყანა“ აქვეყნებდა ცნობას, რომ „ბოლშევიკთა ბრბოები გარბიან. მთავრობის მხედრობამ დაიკავა ადღერი, მიიწიეს გაგრისკენ“.

„წესიერად მუშაობენ ქალაქის გამგეობა. საოლქო კომისარიატი და საბჭოები“ (სოციალ-დემოკრატი).

„ტუსალი ბოლშევიკებისოხუმიდან და ოჩამჩირედან ჩამოიყვანეს, რომლებიც ქუთაისის საგუბერნიო ციხეში მოათავსეს“ – წერდა გაზეთი „ჩვენი ქვეყანა“ 1918 წლის ივლისში.

რუსეთში მიმდინარე სამოქალაქო ომის პერიოდში საქართველოს ჩრდილოეთიდან დაემუქრა საფრთხე. თეთრგვარდიელთა არმია გენერალ დენიკინის მეთაურობით ებრძოდა როგორც წითელ არმიას, ასევე ილაშქრებდა დემოკრატიული საქართველოს წინააღმდეგ, რომელმაც „გაბედა და გამოეყო დიდ რუსეთს“.

„ვის არ სმენია დენიკინის სახელი, რომელიც მოხალისეთა არმიის მთავარსარდლად ითვლება. მან თავი ისახელა ჩრდილო კავკასიაში რეაქციის დამყარებით. ეს ის გენერალია, რომელმაც მთელი კავკასია სახრჩობელებით მოფინა. ცეცხლსა და მახვილს მისცა მთელი ყუბანის დაბა-ქალაქები და ეს შავი გენერალი ახლა ჩვენზე ილესავს კბილებს. ჩვენსკენ აგზავნის თავის ჯარს. შავმა გენერალმა გადმოლახა სოჭის საზღვრები და სოხუმისკენ მიიწიეს“ – ვკითხულობთ „სოციალ-დემოკრატის“ 1919 წლის 3 თებერვლის ნომერში.

10 თებერვალს გაზეთი აღნიშნავდა, რომ „შავმა გენერალმა სოჭიდან სამხრეთით მოულოდნელად შეუტია გაგრას. სოჭი დაიკავეს სომეხთა ბანდებმა“ (სოციალ-დემოკრატი).

1919 წლის 1 ივნისს საქართველოს დამფუძნებელთა კრების დამფუძნებელ სხდომაზე საგარეო საქმეთა მინისტრმა ე. გეგეჭკორმა მიმართა კრების წევრებს: „დენიკინის შავმა ლაშქარმა გაანადგურა მთიელთა რესპუბლიკა და აზერბაიჯანის საზღვარზე გავიდა. ამავე დროს მტერმა გაააქტიურა მოქმედება სოჭის ოლქში. „საქართველოს მიმართულებით მრავალრიცხოვანი ჯარი დაძრა“. საქართველოს მთავრობის სურვილი

იყო სადაო საკითხები მშვიდობიანი მოლაპარაკებით მოეგვარებინა, მაგრამ „მალე დავრწმუნდით, რომ დენიკინის მიზანია დემოკრატიული რესპუბლიკის ჩახშობა, საქართველოს დამოუკიდებლობის გაუქმება“ (სოციალ-დემოკრატი 1919).

1919 წლის 25 სექტემბერს გამართულ შეხვედრაში მონაწილეობდნენ: დენიკინი, ალექსეევი, რომანოვსკი, ქართველთა მხრიდან – ევგენი გეგეჭკორი და გიორგი მაზნიაშვილი. რუსმა გენერლებმა განაცხადეს, რომ არა მარტო სოჭის მაზრა, არამედ გაგრის რაიონიც ჩვენიაო.

მხარეთა შეთანხმება შეუძლებელი გახდა. მოგვიანებით არბიტრის როლი ინგლისის სამხედრო მისიამ იტვირთა, თუმცა მან დენიკინი ვერ შეაკავა. საქართველოს ხელისუფლებამ რამდენჯერმე მიმართა ინგლისის სამხედრო მისიას, მაგრამ ამაოდ (საქართველოს ისტორია 2012 229).

საქართველოს ხელისუფლებამ დაიწყო მზადება მობილიზაციის გამოსაცხადებლად.

როგორც ცნობილია, დენიკინის ჯარი დაამარცხა წითელმა არმიამ. საბოლოოდ აფხაზეთი შევიდა საქართველოს სოციალისტურ რესპუბლიკაში ავტონომიის სახით.

დამოწმებული ლიტერატურა და წყაროები

ბენდიანიშვილი 1980: ბენდიანიშვილი ალ., ეროვნული საკითხი 1901-1921 წლებში. თბილისი, 1980.

საქართველოს ისტორია 2012: საქართველოს ისტორია. ავტორები: დ. მუსხელიშვილი, ო. ჯაფარიძე, გ. მელიქიშვილი, ა. აფაქიძე, მ. ლორთქიფანიძე, რ. მეტრეველი, მ. სამსონაძე, ნ. ასათიანი, გ. ჯამბურია, გ. ოთხმეზური, მ. ნათმელაძე, ალ. ბენდიანიშვილი, ალ. დაუშვილი, ტ. IV. თბილისი, 2012.

სოციალ-დემოკრატი 1918-1919: გაზეთი „სოციალ-დემოკრატი“, 1918-1919.

ჩვენი ქვეყანა 1918-1919: გაზეთი „ჩვენი ქვეყანა“, 1918-1919.

ხალხის მეგობარი 1918-1919: გაზეთი „ხალხის მეგობარი“, 1918-1919.